

N:o 190.

Ank. till Riksd. Kansli den 29 maj kl. 8 f. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afskrifvande af byggnadskassornas i Uppsala, Skara och Kalmar stift skulder till riksgäldskontoret m. m.

(R. A.)

I en den 20 sistlidne mars aflåten proposition, n:o 164, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att dels medgifva, att de skulder, hvori byggnadskassorna i Uppsala, Skara och Kalmar stift den 1 maj 1909 häftade till riksgäldskontoret, finge i den mån de icke täcktes af dessa kassors tillgångar, efter det kassornas öfriga skulder blifvit guldna, afskrifvas;

dels och såsom bidrag till gäldande af byggnadskassans i Visby stift skulder till lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa och prästerskapets änke- och pupillkassa på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag å 11,680 kronor.

Åberopade statsrådsprotokollet är af följande innehåll:

»Under det år, räknadt från och med 1 maj till 1 maj, under hvilket ecklesiastik tjänsteman aflidit, det s. k. tjänståret, åtnjuter stärbhuset inkomsten af tjänsten. Efterlefver änka eller omyndiga och oförsörjda barn, äga de, jämlikt prästerskapets privilegier, njuta inkomsten af tjänsten under ytterligare ett år, det s. k. nådåret. I det fall att nådårsberättigade arfvingar ej finnas, har sedan gammalt tjänsten ändock efter tjänstarets slut stått ledig under ett år, hvilket kallas *kadukår* och således motsvarar nådåret, där nådårsberättigade arfvingar finnas. De behållna inkomsterna under kadukåret, som benämnas kadukårsmedel eller kadukmedel och tillförene äfven lediga pastoralier, hafva af Kungl. Maj:t eller vederbörande domkapitel disponerats för olika kyrkans eller skolans ändamål. Sedermera

Ang. afskrifvande af byggnadskassornas i Uppsala, Skara och Kalmar stift skulder till riksgäldskontoret m. m. Kadukår.

har kadukår äfven räknats å prästerlig tjänst, då dess innehafvare genom erhållet afsked eller genom afsättning afgått från tjänsten.

Uppfostrings-
kommittén.

I sitt den 6 mars 1817 afgifna betänkande och förslag till löningsstat vid rikets gymnasier och allmänna skolor yttrade den s. k. uppfostringskommittén, att byggnaden af nödiga gymnasii- och skolhus i alla de städer, som enligt då gällande lagar icke vore skyldiga att själfva bygga skolhus inom staden, utgjorde ett läroverkens ofta bekymrande kraf. För åtskilliga af rikets stift hade Kungl. Maj:t emellertid redan låtit i nåder anslå till detta ändamål ett års inkomst af ecklesiastika sysslor, vid hvilkas ledigblifvande ingen arfvinge funnits till nådår berättigad; och hemställde kommittén, att Kungl. Maj:t täcktes i nåder stadga detsamma för rikets alla stift. Därigenom och af en årlig byggnads- och besparingsfond, hvar-till 400 tunnor spannmål årligen torde behöfvas att emellan stiftens, i mån af behovet, fördelas, skulle enligt kommitténs åsikt rikets samtliga läroverk snart blifva med anständiga och tillräckliga lärohus vederbörligen försedda.

Uti proposition till 1818 års riksmöte anhöll Kungl. Maj:t därefter om anslående af de medel, som utöfver befintliga tillgångar, hvari då medräknats berörda inkomst af ecklesiastika sysslor, erfordrades för genomförande af den utaf förutnämnda kommitté föreslagna nya läroverksorganisationen.

Rikets ständer, som funno det af uppfostringskommittén utarbetade förslag ledande till det åsyftade målet, anslogo de för en nödvändig löneförbättring åt lärarna vid undervisningsverken erforderliga statsmedel.

1820 års skol-
ordning.

Uti den af Kungl. Maj:t den 16 december 1820 utfärdade förnyade nådiga skolordning föreskrefs, bland annat, dels att städerna skulle bygga och underhålla lärohusen, där denna skyldighet enligt gällande författningar dem ålåge, under det att på andra ställen lärohusens byggnad och vidmakthållande skulle ombesörjas af stiftens byggnadsfonder under vederbörande biskops och konsistorii tillsyn, dels ock att hvarje stift skulle hafva sin särskilda byggnadskassa, hvilken skulle äga följande fonder och inkomster: a) de härtill ifrån statsverket utgående medel, b) två årliga kollekter öfver hela stiftet, c) ett års behållen inkomst, sedan aflöning och utskylder blifvit vederbörligen bestridda, efter den ecklesiastika tjänsteman, som doge eller afginge utan att efterlämna änka eller omyndiga barn, hvilka lagligen kunde få nådår, d) frivilliga gåfvor, städernas otvungna bidrag och alla andra efter olika orter tillfälliga inkomster eller odisponerade fonder, hvilka eforerna funne lämpligt ditföra.

Liknande bestämmelser återfinnas jämväl i de författningar angående de allmänna läroverken, hvilka efterträdde 1820 års skolordning.

Beträffande byggnadskassorna föreskrifves sålunda i § 135 mom. 1 i nådiga stadgan för rikets allmänna läroverk den 1 november 1878, liksom i 1856 och 1859 års läroverksstadgar, att hvarje stift skall för de allmänna läroverkens behof äga en »byggnadskassa, hvars inkomster äro a) de från statsverket därtill utgående medel, b) två årliga kollekter öfver hela stiftet, c) ett års behållen inkomst, sedan afföning och utskylder blifvit vederbörligen bestridda, efter ecklesiastik tjänsteman utom läroverket, hvilken genom erhållet afsked eller genom afsättning från tjänsten afgått, eller som affidit utan att efterlämna änka eller omyndiga barn, hvilka äro till nådår lagligen berättigade, d) frivilliga gåfvor och bidrag af städerna eller enskilda samt andra tillfälliga inkomster och odisponerade medel, som konsistorium kan finna lämpligt att låta till denna kassa ingå».

1878 års
läroverks-
stadga.

I nu gällande stadga för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 föreskrifves i § 213, att »byggnad och underhåll af läroverkshus skola, där sådan skyldighet icke enligt gällande författningar åligger kommun, ske på bekostnad af läroverkens byggnadsfonder och stiftens byggnadskassor». Enligt § 219 samma stadga utgör läroverks *byggnadsfonds* inkomst af »en terminlig afgift, som med fem kronor erlägges af hvarje lärjunge, som ej därifrån i föreskrifven ordning befrias.» Bestämmelserna angående *byggnadskassans* inkomster återfinnas i § 217 och utgöras enligt denna paragraf byggnadskassans inkomster af: »a) de från statsverket därtill utgående medel; b) frivilliga gåfvor och bidrag af städerna eller enskilda samt andra tillfälliga inkomster och odisponerade medel, som domkapitlet kan finna lämpligt att låta till denna kassa ingå; samt *tills vidare* c) två årliga kollekter öfver hela stiftet och d) ett års behållen inkomst, sedan afföning och utskylder blifvit vederbörligen bestridda, efter ecklesiastik tjänsteman utom läroverket, hvilken genom erhållet afsked eller genom afsättning från tjänsten afgått, eller som affidit utan att efterlämna änka eller omyndiga barn, hvilka äro till nådår lagligen berättigade. Ur denna kassa äger domkapitlet att, i mån af kassans tillgångar och efter förhandenvarande omständigheter, lämna bidrag till byggnad och underhåll af läroverkshus.»

Gällande
läroverks-
stadga.

I denna paragraf stadgas sålunda, att de bidrag till kassorna, som omförmålas under c) och d) endast skola utgå tills vidare. Den ändring, som bestämmelsen om byggnadskassans inkomster sålunda undergått, har sin förklaring däri, att redan vid utfärdandet af 1905 års läroverksstadga fråga uppstått om upphäfvande af bestämmelserna därom, att till byggnadskassan skulle ingå de under c) och d) angifna medlen.

I skrifvelse den 5 oktober 1898 hade nämligen kyrkomötet anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning vidtagna erforderliga

Kyrkomötets
skrifvelse den
5 oktober
1898.

åtgärder för att snarast möjligt få punkt c) i mom. 1 af § 135 af 1878 års läroverksstadga upphäfd.

I den motion, som föranledde kyrkomötets berörda skrifvelse, anfördes bland annat: Ifrågavarande bestämmelse hade tillkommit under en öfvergångsperiod i de allmänna läroverkens utveckling på initiativ af vederbörande stiftsstyrelser, som för tillfället saknat annan utväg att tillgodose undervisningsväsendets behof. Att en dylik extraordinär inkomstkälla för de allmänna läroverkens byggnadskassa anlätades under nämnda utvecklingsstadium, då läroverken snarare hade karaktären af spridda stiftsinstitutioner än led i en enda stor statsinstitution, vore lätt förklarligt, särdeles som läroverken då i vida högre grad än nu betraktades såsom prästbildningsanstalter. Därtill komme, att de på den tiden mycket klen aflönade lärarplatserna voro trappsteg för befordran i kyrkans tjänst, och att deras innehafvare ägde företrädesrätten att räkna dubbla prästerliga tjänstår. Sistnämnda förhållanden hadé emellertid under 1800-talet undergått genomgripande förändringar. De allmänna läroverkens ställning till statsverket vore numera sådan, att deras byggnadskassors inkomster icke behöfde eller borde tagas af prästerskapets löner. Det torde icke kunna anses billigt, att präster, som befordrats till ordinarie tjänst, genom förutberörda stadgande nödgades vänta ett år på att tillträda sina löneförmåner, på det att statsverket och städerna därigenom skulle beredas lindring i vissa omkostnader för läroverksbyggnadernas uppförande och vidmakthållande. Äfven i församlingslivet medförde en dylik anordning högst afsevärda olägenheter, då prästerliga tjänster måste efter utgången af den senaste innehafvarens tjänstår stå lediga och förvaltas af vikarier under ett helt år utöfver det, för hvilket inkomsten tillfallit prästerskapets änke- och pupillkassa.

Kyrkomötet, som hade sig bekant, att åtminstone ett och annat stifts byggnadskassa häftade för förbindelser, för hvilkas uppfyllande mycket stora svårigheter skulle möta, såvida byggnadskassan förlorade den af dessa s. k. kadukår förväntade inkomst, utan att på annan väg åt dem beredd någon ersättning härför, beslöt att, under instämmande till fullo i hvad motionären anført, göra den framställning, hvarom nyss förmälts.

*Domkapitlens
utlåtanden.*

I de utlåtanden, som af domkapitlet afgifvits öfver kyrkomötets berörda framställning, uttala sig samtliga dessa myndigheter för önskvärheten af upphäfvandet af läroverksstadgans bestämmelse rörande kadukmedlens ingående till stiftens byggnadskassor. Dock anses sådant i de stift, där byggnadskassorna häfta för förbindelser, kunna ske endast under förutsättning, att dessa förbindelser antingen blefve afskrifna eller genom bidrag från annat håll infriade. Ett af domkapitlet, det i Linkö-

ping, som ansluter sig till nyssnämnda åsikt, afstyrker däremot bifall till kyrkomötets förslag, i hvad det afser att alldeles borttaga kadukåren, och anser, att de under dem inflytande medlen böra användas endast för rent kyrkliga ändamål, samt hemställer, att utredning genom Kungl. Maj:ts försorg måtte verkställas.

I betänkandet angående reglering af prästerskapets aflöning har prästlöneregleringskommittén till behandling upptagit frågan om kadukårens afskaffande, och har kommittén därvid lämnat en utredning angående beloppet af de medel, som under åren 1881—1900 influtit till stiftens byggnadskassor på grund af bestämmelsen i § 135 mom. 1 c) i 1878 års läroverksstadga. Af denna utredning (intagen å sid. 270 och 271 i betänkandet) framgår, att under sagda period till byggnadskassorna influtit i helt krontal följande belopp, nämligen till byggnadskassan i

Prästlöneregleringskommittén.

Uppsala	stift	kronor	140,650: —
Linköpings	»	»	53,562: —
Skara	»	»	14,023: —
Strängnäs	»	»	5,604: —
Västerås	»	»	17,433: —
Växjö	»	»	6,884: —
Lunds	»	»	150,536: —
Göteborgs	»	»	3,459: —
Kalmar	»	»	14,806: —
Karlstads	»	»	22,173: —
Härnösands	»	»	21,606: —
Visby	»	»	19,575: —

eller sammanlagdt 470,317 kronor.

Under uttalande att kommittén icke funne det rättvist och billigt, att medel, som vore afsedda att bereda prästerskapet inkomst, droges till alldeles främmande ändamål, och att kommittén instämde i hvad uti förut omförmälda motion anförts, har kommittén föreslagit, att hvad i § 135 mom. 1 af 1878 års läroverksstadga blifvit stadgadt därom, att stiftets byggnadskassa ägde under vissa angifna förutsättningar uppbära ett års behållen inkomst efter ecklesiastik tjänsteman utom allmänt läroverk, skulle upphöra att gälla.

Redan i skrifvelse den 8 maj 1886 (n:o 52) anhöll Riksdagen, att Kungl. *Kollektmedlen.* Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och under hvilka villkor sådana kollekt skulle kunna upphöra, som då i kyrkorna upptoges till understöd åt inrättningar, för hvilkas upprätthållande det hufvudsakligen tillkomme statsverket, landsting eller kommuner att draga försorg. I anledning af Riksdagens berörda framställning förordnade Kungl. Maj:t den 31

december 1887, att medel ej vidare finge genom kollekt i rikets kyrkor insamlas till förmån för länens lasarett och kurhus samt för sjömanshusen; och den 10 april 1895 förordnades, att årliga kollekt till vissa allmänna inrättningar i Stockholm ej vidare finge förekomma.

Sedermera har domkapitlet i Lund i underdånig skrifvelse den 30 december 1902 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att de i läroverksstadgan påbjudna två årliga kollekt till stiftens byggnadskassor skulle upphöra att upptagas. Till stöd härför har anförts, att det icke utan skäl klagades öfver, att det stora antalet kollekt verkade förslappande på den kyrkliga offervilligheten. Än mer syntes detta blifva fallet, då, såsom i fråga om nämnda kollekt, den allmänna meningen måste hålla före, att det åsyftade ändamålet borde efter nutida förhållanden på annat sätt tillgodoses. Något intresse torde de till följd häraf ej ha att påräkna, hvarför deras indragande ej syntes kunna medföra någon mera afsevärd förlust, under det att deras bibehållande säkerligen vore ägnadt att ytterligare försvaga eller fortfarande motverka intresset för kollekt öfver hufvud. I de underdåniga utlåtanden, som af öfriga domkapitel afgifvits öfver berörda framställning, uttalas i allmänhet önskvärdheten af upphäfvande af ifrågavarande bestämmelse, men göras från domkapitlen i de stift, hvilkas byggnadskassor äro skuldsatta, samma invändning, som i afseende å kadukmedlen, att bestämmelsen i fråga icke kan upphävas, med mindre kassornas förbindelser infrias eller kassorna af allmänna medel beredes ersättning för den minskning i inkomster, som skulle tillskyndas dem genom kollekternas upphörande.

*Byggnads-
kassornas
ställning.*

På det att emellertid frågan om upphäfvande af bestämmelsen om kadukårsmedlens användande för läroverkens behof icke skulle ytterligare försvåras därigenom, att stiftens byggnadskassor iklädde sig nya förbindelser för byggnad och underhåll af läroverkshus, äfvensom för att åstadkomma utredning angående kassornas ställning förordnades genom nådigt cirkulär till domkapitlen den 13 april 1905:

dels att, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda beslutat, utbetalning från vederbörande stifts byggnadskassa till byggnad och underhåll af läroverkshus icke finge utan Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd göras, därest icke sådant erfordrades för fullgörande af förbindelse, för hvilken kassan häftade;

dels ock att domkapitlen skulle inkomma med:

- 1) afskrift af byggnadskassornas räkenskaper för åren 1895—1904;
- 2) uppgift å kassornas behållningar eller skulder den 1 maj 1905 samt i förra fallet detaljerade uppgifter om, huru behållningarna vore placerade och i senare fallet afskrift af de förbindelser, för hvilka kas-

sorna häftade, och de handlingar, hvilka kunde lämna upplysning om förpliktelser, som kassorna i och för byggnad och underhåll af läroverkshus eljest åtagit sig; samt

3) uppgift å det medelbelopp, hvartill under åren 1885—1904 kassornas inkomster på grund af ifrågavarande bestämmelse i läroverksstadgan uppgått.

För vinnande af ytterligare utredning i ärendet anmodades därefter samtliga domkapitel att till ecklesiastikdepartementet insända:

1:o) afskrift af stiftets byggnadskassas räkenskaper för åren 1905—1906;

2:o) uppgift å kassans ställning den 1 maj 1907 med detaljerad upplysning, huru kassans tillgångar vore placerade, samt — i den mån sådant ej ägt rum på grund af föreskriften i nämnda cirkuläret den 13 april 1905 — afskrifter af de förbindelser, för hvilka kassan häftade, och de handlingar, hvilka kunde lämna upplysning om de förpliktelser, som kassan för byggnad eller underhåll af läroverkshus eller för andra ändamål eljest åtagit sig;

3:o) uppgift å det medelbelopp, hvartill under åren 1887—1906 kassans inkomster uppgått från vardera af de inkomstkällor, som under punkterna a), b), c) och d) af mom. 1 i § 217 af nu gällande läroverksstadga angäfvos; samt

4:o) utlåtande, huruvida och i hvad mån, enligt vederbörande domkapitels åsikt, kassans medel vore erforderliga för tillgodoseende af andra ändamål än byggnad och underhåll af läroverkshus, samt, där skuld förefunnnes, denna skulle kunna afskrifvas eller gäldas på annat sätt än genom de till kassan inflytande inkomster.

Beträffande kassornas ställning den 1 maj 1907 samt medelbeloppet af de särskilda kassornas inkomster under åren 1887—1906 har jag med ledning af de sålunda inkomna uppgifterna låtit upprätta följande två öfversikter.

Uppgift å byggnadskassornas ställning den 1 maj 1907.

Byggnadskassan i		Tillgångar	Skulder	Behållning	Brist
		kr.	kr.	kr.	kr.
Uppsala stift	.....	19,520 —	46,381 60	— —	26,861 60
Linköpings »	.....	45,520 90	— —	45,520 90	— —
Skara »	.....	14,258 54	— —	14,258 54	— —
Strängnäs »	.....	17,529 97	— —	17,529 97	— —
Västerås »	.....	17,069 40	— —	17,069 40	— —

Byggnadskassan i		Tillgångar		Skulder		Behållning		Brist	
		kr.		kr.		kr.		kr.	
Växjö	stift	40,201	52	—	—	40,201	52	—	—
Lunds	»	61,227	67	240	59	60,987	08	—	—
Göteborgs	»	30,944	73	—	—	30,944	73	—	—
Kalmar	»	72	12	21,412	93	—	—	21,340	81
Karlstads	»	14,536	88	13,672	84	864	04	—	—
Härnösands	»	32,476	81	10,000	—	1) 22,476	81	—	—
Luleå	»	232	31	—	—	232	31	—	—
Visby	»	663	79	13,125	69	—	—	12,461	90

1) Till följd af stiftsdelningen skall en del af denna behållning öfverlämnas till Luleå stifts byggnadskassa.

		Medelbeloppet af stiftens byggnadskassors inkomster åren 1887—1906 från de inkomstkällor, som omnämnas i lärov.-stadgan							
		§ 217 mom. 1 a)		§ 217 mom. 1 b)		§ 217 mom. 1 c)		§ 217 mom. 1 d)	
		kr.		kr.		kr.		kr.	
Uppsala	stift	—	—	1) 3,186	66	293	51	3,215	61
Linköpings	»	—	—	85	53	122	61	1,766	57
Skara	»	—	—	2) 112	—	135	46	1,365	31
Strängnäs	»	—	—	185	75	92	84	452	51
Västerås	»	—	—	—	—	168	73	424	47
Växjö	»	—	—	—	—	137	41	720	54
Lunds	»	—	—	—	—	475	68	6,497	75
Göteborgs	»	—	—	3) 559	74	199	04	990	46
Kalmar	»	—	—	—	—	20	61	381	12
Karlstads	»	—	—	3) 178	43	65	33	1,323	92
Härnösands	»	—	—	—	—	261	72	1,331	84
Luleå	»	—	—	—	—	4) 116	15	—	—
Visby	»	—	—	171	82	77	64	514	47

1) Häre är inberäknadt bidrag från Uppsala läroverks byggnadsfond å 2,000 kronor till amortering af ett lån samt behållna inkomster vid tillfälliga ledigheter vid prästerliga beställningar.

2) Inkomsten utgöres af hyra för till domkapitlet uthyrd lokal i en byggnadskassan tillhörig fastighet.

3) Beloppen utgöres af räntor å kassornas utlånade tillgångar. Likartade inkomster förefinnas naturligtvis äfven hos andra kassar, ehuru de ej ansetts vara att hänföra till de här afsedda.

4) Beloppet utgör medeltalet för åren 1905 och 1906.

Af den första utaf dessa öfversikter framgår, att byggnadskassorna i Uppsala, Kalmar och Visby stift häfta för skulder öfverstigande kassornas tillgångar. Ehuru det icke synes af öfversikten, är detta jämväl förhållandet med byggnadskassan i Skara stift, såsom jag längre fram skall närmare utreda. Öfversikten öfver kassornas inkomster utvisar, att dessa till sin allra hufvudsakligaste del utgöras af kadukmedel, att kollektmedlen uppgått till ganska obetydliga belopp, samt att de öfriga inkomsterna, bortsett från räntemedlen, äro inga eller mycket ringa.

Såsom jag redan nämnt, är byggnadskassornas ändamål, att därur skola lämnas bidrag till byggnad och underhåll af läroverkshus. Med hänsyn *Departements-
chefen.* härtill finner jag det i hög grad otidsenligt och olämpligt, att kollektmedel fortfarande ingå till dessa kassor; och lika med samtliga domkapitel anser jag det önskvärdt, att nu gällande bestämmelse härom varder upphäfd.

Än mera olämpligt synes det mig vara, att i våra dagar s. k. kadukmedel, d. v. s. inkomster af prästerliga sysslor användas för byggnad och underhåll af läroverkshus. Detta har på ett öfvertygande sätt framhållits i den motion, som låg till grund för kyrkomötets af mig omförmälda skrifvelse i ämnet; och i likhet med kyrkomötet och prästlönerregleringskommittén instämmer jag till fullo i hvad uti nämnda motion anförts. Det kan icke gärna finnas mera än en mening därom, att bestämmelsen ifråga så snart som möjligt bör upphävas. Byggande och underhåll af läroverkshus tillkomma nu i regel vederbörande kommuner. En utredning beträffande denna kommunernas skyldighet har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk jämlikt nådig befallning nyligen verkställt. Denna utredning ger visserligen vid handen, att några städer för närvarande äro befriade från nämnda skyldighet, men det torde, såsom jag förut i annat sammanhang för Eders Kungl. Maj:t uttalat, vara lämpligt, att då inrättande af nya ordinarie lärartjänster vid de i dessa städer befintliga allmänna läroverk ifrågakommer, såsom villkor härför föreskrifva, att vederbörande kommun åtager sig berörda skyldighet. Skulle på grund af särskilda förhållanden sådant icke kunna eller böra ske beträffande någon eller några städer, torde detta dock icke utgöra tillräckligt skäl att till bestridande af kostnaden för läroverkshusens byggande och underhåll fortfarande använda löneinkomster af prästerliga tjänster, utan erforderliga medel böra på annat sätt anskaffas.

Om således hänsyn till det ändamål, för hvilket byggnadskassorna inrättats, icke nödvändigt påfordrar bibehållande af nu ifrågavarande bestämmelser i läroverksstadgan, så möta dock, såsom några domkapitel i de af dem i ärendet afgifna utlåtanden framhållit, af andra skäl vissa svårig-

heter att utan vidare upphäffa dessa bestämmelser. Jag har redan öfvermält, att fyra byggnadskassor häfta i skulder, som betydligt öfverstiga befintliga tillgångar; och å en eller par andra byggnadskassor hvila förpliktelser, för hvilkas fullgörande byggnadskassorna fortfarande måste hafva att påräkna en viss årlig inkomst. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att man icke kan genom ifrågavarande bestämmelsers upphäfvande beröfva kassorna deras hufvudsakligaste inkomster, utan att kassorna samtidigt befrias från dem åliggande förbindelser eller kassorna sättas i stånd att äfven utan berörda inkomster fullgöra samma förbindelser. Innan jag ingår på frågan, huru härutinnan lämpligast bör förfaras, anser jag mig böra, med ledning af den i ärendet förebragta utredning, lämna en närmare redogörelse för de särskilda byggnadskassornas ställning.

Byggnadskassan i Uppsala stift.

Såsom redan nämnts, häftar byggnadskassan i Uppsala stift i skulder, som betydligt öfverstiga kassans tillgångar. Dessa skulder hafva åsamkats kassan genom uppförandet af läroverkshusen i Uppsala och Gäfle. Beträffande skulden för uppförande af det förra utvisar handlingarna, att 1865—1866 årens Riksdag, under visst förbehåll, såsom bidrag till uppförande af ny byggnad för Uppsala högre elementarläroverk beviljade dels ett anslag af 100,000 riksdaler riksmünt och dels ett lån af 140,000 riksdaler, hvaraf 70,000 riksdaler anvisades för år 1867 och 70,000 riksdaler för år 1868. Vid utbekommande af dessa belopp aflämnades af domkapitlet å byggnadskassans vägnar två förbindelser, dagtecknade den ena den 9 januari 1867 och den andra den 15 januari 1868. Uti hvardera af dessa förbindelser förband domkapitlet sig att, sedan lånesumman, 70,000 riksdaler riksmünt, fått utan ränta innehafvas under fem års tid, räknadt från densammas utbetalningsdag, före slutet af hvarje år till riksgäldskontoret eller order betala 5 procent utaf denna låneandels ursprungliga belopp med 3,500 riksdaler, vid hvilken summas inbetalning beräknades 4 procent årlig ränta å det oguldna lånekapitalet och det öferskjutande beloppet komme att såsom kapitalafbetalning afgå å lånesumman, intill dess denna blifvit till fullo gulden. Af den årliga räntan och amorteringen, 7,000 kronor, har alltifrån år 1873 ett belopp af 2,000 kronor årligen utgått från Uppsala allmänna läroverks byggnadsfond. Den 1 maj 1907 återstod oguldet å 1867 års lån 18,373 kronor 49 öre och å 1868 års lån 20,782 kronor 31 öre, eller sålunda tillhopa å båda lånen 39,155 kronor 80 öre.

Beträffande härefter kassans skuld för läroverkshuset i Gäfle framgår af handlingarna, att, sedan stadsfullmäktige i Gäfle den 21 juli 1871 för uppförande af nytt läroverkshus därstädes beviljat ett lån å 50,000 riks-

daler riksmünt, domkapitlet i Uppsala enligt förbindelse den 3 juli 1872 förpliktat byggnadskassan att ersätta nämnda belopp så till kapital som ränta, beräknad efter 5 procent, genom en årlig inbetalning till Gäfle stads kassa af 3,000 riksdaler riksmünt under en tid af 36½ år från den 1 juli 1872, på sätt uppgjord amorteringsplan närmare utvisade. Å denna skuld återstod oguldet den 1 maj 1907 5,052 kronor 65 öre, hvadan således denna skuld kommer att blifva betald till den 1 maj 1909. Utöfver hvad nu sagts häftade kassan den 1 maj 1907 i skuld med 2,173 kronor 15 öre dels för innestående arfvode för uppehållande af en ledig komministerstjänst och dels för utgifter utöfver årets inkomster. Kassans tillgångar utgjordes af utlånt kapital 19,200 kronor och därå upplupna räntor 320 kronor, eller tillhoppa 19,520 kronor. Byggnadskassans brist utgjorde alltså den 1 maj 1907 26,861 kronor 60 öre. I sammanhang med öfverlämnande till ecklesiastikdepartementet af den infordrade utredningen rörande byggnadskassans ställning har domkapitlet hemställt, att genom nådig proposition till Riksdagen eller på annat sätt, som kunde stå Kungl. Maj:t till buds, befrielse måtte utverkas för byggnadskassan från att betala dess ifrågavarande skuld.

Byggnadskassan i Linköpings stift har inga skulder, men, enligt hvad domkapitlet upplyst, skall jämlikt nådigt bref den 9 december 1887 af byggnadskassans medel till nuvarande konsistoriepedellen J. A. Jonsson under dennes tjänstetid årligen utbetalas ett lönetillskott af 200 kronor, hvarjämte domkapitlet för underhåll och vård af den till 54,000 kronor taxerade fastigheten n:is 34 och 35 i S:t Pers kvarter i Linköping, hvilken, ehuru det ej kan med laga handlingar styrkas, anses vara kassans egendom, och hvilken inrymmer domkapitlets lokaler, stiftsbiblioteket och, i särskildt hus, vaktmästarbostad, är uteslutande hänvisadt till byggnadskassan. Dennas behållning, som den 1 maj 1907 utgjorde 45,520 kronor 90 öre, måste enligt domkapitlets uppgift till största delen tagas i anspråk för den omfattande reparation, hvaraf fastighetens hufvudbyggnad för sitt ändamål och sitt bestånd är i stort behof.

I sitt utlåtande öfver kyrkomötets förut omförmälda skrifvelse har domkapitlet, såsom redan omnämnts, afstyrkt kyrkomötets framställning, att de s. k. kadukåren skulle aldeles bortfalla, under uttalande att kadukmedlen borde användas endast för rent kyrkliga medel, hvilket delvis kunde anses vara fallet i Linköpings stift, då byggnadskassans fastighet med dess nuvarande användning kunde sägas i hufvudsak tjäna kyrkliga syften.

Jag öfvergår härefter till byggnadskassan i Skara stift. Såsom bidrag till förändring och tillbyggnad af läroverkshuset för elementarläroverket i

*Byggnads-
kassan i
Linköpings
stift.*

*Byggnads-
kassan i Skara
stift.*

Skara beviljade 1865—1866 års Riksdag ett låneunderstöd å 40,000 riksdaler riksmünt. Lånet, som skulle få innehafvas räntefritt under fem år och därefter återgäldas medelst en annuitet af 5 procent å ursprungliga beloppet, af hvilken annuitet 4 procent skulle utgöra ränta och återstoden kapitalafbetalning, utbetalades af riksgäldskontoret under åren 1868 och 1869 emot två af domkapitlet den 17 juni 1868 och den 20 januari 1869 utfärdade skuldförbindelser, hvardera å 20,000 riksdaler riksmünt. Detta lån bokfördes i Skara läroverks byggnadsfonds räkenskaper. Intill år 1889 fullgjorde byggnadsfonden betalningen af stadgade annuiteter, men har därefter af brist på tillgångar icke kunnat verkställa någon utbetalning för ändamålet. Af anledning att domkapitlet då hyste den uppfattning, att stiftets byggnadskassa icke var betalningsskyldig för lånet, skedde icke heller från byggnadskassan någon utbetalning under åren närmast efter 1888. Emellertid beslöt 1893 års Riksdag att uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för domkapitlet framhålla, att stiftets byggnadskassa vore skyldig att i mån af tillgång till riksgäldskontoret inbetala förfallna och framdeles förfallande annuiteter å statslånet. Därefter har domkapitlet, med frångående af sin förra uppfattning angående byggnadskassans betalningsskyldighet, ur densamma i mån af tillgång verkställt utbetalningen för gäldande af förfallna annuiteter å sagda lån. Med anledning af beslut vid 1898 års Riksdag anmodade sedermera fullmäktige i riksgäldskontoret domkapitlet att för ändamålet inbetala hvad af byggnadskassans kapitalbehållning öfverstege 15,000 kronor äfvensom till kassan inflytande inkomster, i den mån desamma icke vore oundgängligen behöfliga för bestridande af utgifter, som enligt gällande författningar åläge kassan. På grund här af har domkapitlet, som ansett en kapitalbehållning af 13,000 kronor vara för ändamålet tillräcklig, årligen till riksgäldskontoret ur byggnadskassan utbetalat öfverskottet öfver 13,000 kronor. På sådant sätt har ur byggnadskassan under åren 1893— $\frac{1}{5}$ 1907 utbetalats sammanlagdt 31,341 kronor 75 öre såsom ränta och afbetalning å ifrågavarande kapital-skuld till riksgäldskontoret. Skulden, hvilken således rätteligen borde bokföras äfven såsom en byggnadskassans skuld, utgjorde den 1 maj 1907 24,306 kronor 39 öre. Då byggnadskassans tillgångar vid samma tid uppgingo till 14,258 kronor 54 öre, hvaraf 13,027 kronor 27 öre voro utlånta, 283 kronor 85 öre vore räntefordringar och återstoden innestod i bank eller hos domkapitlet, utgjorde alltså byggnadskassans verkliga brist vid nämnda tidpunkt 10,047 kronor 85 öre.

Med anledning af nädiga cirkuläret den 13 april 1905 anmodade domkapitlet delegerade för Skara läroverks byggnadsfond att afgifva yttrande angående fondens förmåga att bidra till gäldande af skulden till riks-

gäldskontoret. Till svar härå framhöllo delegerade, att fonden, hvars behållning den 1 maj 1905 utgjort 13,796 kronor 20 öre, haft och framdeles måste komma att hafva betydande kostnader för underhållet af läroverkshuset, som i början af 1870-talet uppförts för ganska lågt pris, hvilket visat sig hafva haft en mycket menlig inverkan på byggnadens soliditet. På grund häraf och i betraktande af fonden i öfrigt åliggande utgifter vore byggnadsfonden ej för närvarande och sannolikt ej heller för framtiden i stånd att lämna bidrag till gäldande af skulden till riksgäldskontoret, hvarför delegerade hemställde, att ansökning måtte göras om skuldens afskrifning.

Domkapitlet har upplyst, att byggnadskassans ordinarie utgifter vore, förutom afbetalningarna å skulden till riksgäldskontoret, endast de, som följde af den kassan åliggande skyldigheten att bekosta underhållet af det s. k. bibliotekshuset med därtill hörande park. I huset, som på bekostnad af byggnadskassan uppförts åren 1854—1858, vore inrymda Skara stifts och allmänna läroverks bibliotek, allmänna läroverkets naturhistoriska museum samt ett historiskt museum. En källarlägenhet i huset vore uthyrd för 30 kronor. I en till riksgäldskontoret afgifven förklaring hade domkapitlet uttalat, att en kapitalbehållning af 11,000 kronor vore för byggnadskassan nödvändig, för att räntan därå jämte kassans öfriga med säkerhet påräkneliga inkomster skulle förslå till utgifterna för bibliotekshusets underhåll. Den årliga medelkostnaden för underhållet hade visserligen icke uppgått till så högt belopp som ifrågavarande ränta, men med hänsyn till de ökade underhållskostnaderna i framtiden, ansågo domkapitlet fortfarande icke tillrädligt, att kapitalet nedbragtes under 11,000 kronor.

Domkapitlet har nu uttalat önskvärdheten däraf, att skulden till riksgäldskontoret afskrifves antingen helt och hållet eller, om detta icke kunde ske, till så stor del, att möjlighet förefunnes att med byggnadskassans öfriga inkomster återbetala densamma.

Hvad härefter angår byggnadskassan i Strängnäs, så hade denna den 1 maj 1907 inga skulder och tillgångar till ett belopp af 17,529 kronor 97 öre. Härå utgjorde 5,016 kronor 17 öre fordran af Strängnäs högre allmänna läroverks byggnadsfond, uppkommen därigenom att en byggnadsfondens skuld till stiftets emeritikassa enligt nådigt tillstånd inlösts af byggnadskassan. Enligt nådigt bref den 5 juli 1907 har sedermera Kungl. Maj:t medgifvit, att till bestridande af kostnaderna för anordnande af centraluppvärmning i läroverket finge af byggnadskassans medel användas ett belopp af 6,000 kronor.

I byggnadskassan i Västerås stift utgjorde behållningen den 1 maj 1907 17,069 kronor 40 öre, hvaraf 15,000 kronor voro placerade i obligatörerna i Västerås stift.

*Byggnads-
kassan i
Strängnäs
stift.*

*Byggnads-
kassan i
Västerås stift.*

tioner och 1,175 kronor utlånta. Kassan hade inga skulder och häftade icke för någon annan förbindelse, än att den sedan gammalt betalade brandstodsafgifter för allmänna läroverkens i Västerås och Falun byggnader, hvilka afgifter under de senare åren utgått med ett årligt medelbelopp af 330 kronor. Domkapitlet har framhållit, att byggnadskassans medel borde tagas i anspråk för uppförande af en särskild byggnad för stiftsbiblioteket i Västerås, då den byggnad, hvori detsamma nu vore inrymdt, i sin helhet behöfdes för läroverkets behof. I fråga om berörda brandstodsafgifter vill jag erinra, att enligt § 219 i gällande läroverksstadga byggnadsfonden är afsedd för, bland annat, bestridande af dylika utgifter för läroverkets fastigheter.

*Byggnads-
kassan i
Växjö stift.*

Växjö stifts byggnadskassa hade den 1 maj 1907 tillgångar till belopp af 40,201 kronor 52 öre, hvaraf 38,300 kronor utgjorde utlånt kapital. Kassan häftade icke i några förbindelser. Domkapitlet har emellertid upplyst, att Växjö allmänna läroverks byggnadsfond hade en skuld till Visingsöfonden, hvilken skuld den 1 januari 1907 uppgått till 31,296 kronor 45 öre, samt att läroverket, som för amortering och ränta å denna skuld erhållit bidrag af byggnadskassan, icke heller för framtiden kunde utan dylika bidrag bestrida dessa utgifter. Då Visingsöfonden utan afsaknad syntes kunna afstå från berörda fordran, ansåg domkapitlet, att läroverkets nämnda skuld borde afskrifvas. Enligt hvad domkapitlet upplyst, har läroverkets byggnadsfond äfven en skuld å 7,000 kronor till läroverkets biblioteks- och materiellkassa, men då denna kassas medel vore väl behöfliga för det med densamma afsedda ändamål, och byggnadsfonden svårigen kunde utan bidrag af byggnadskassan återbetala denna skuld, har domkapitlet förklarat, att, om i följd af förändrad lagstiftning byggnadskassans medel komme att användas för andra ändamål än byggnad och underhåll af läroverkshus, byggnadsfondens skuld till biblioteks- och materiellkassan först borde af dessa medel gäldas.

Jämlikt nådigt bref den 31 maj 1907 har sedermera Kungl. Maj:t medgifvit, att ur byggnadskassan finge till läroverkets byggnadsfond utbetalas 3,000 kronor till understöd åt fonden.

Domkapitlet har vidare upplyst, att af byggnadskassans behållning 1,000 kronor vore att betrakta såsom en donation, af hvilken räntan, jämlikt nådigt bref den 8 mars 1861 angående försäljning af gamla skolhuset i Växjö, allt framgent borde utgå såsom hyresersättning åt fem adjunkter vid Växjö högre allmänna läroverk.

*Byggnads-
kassan i
Lunds stift.*

Behållningen i Lunds stifts byggnadskassa utgjorde den 1 maj 1907 60,987 kronor 8 öre, hvaraf 48,273 kronor 14 öre vore instående i banker och 12,000 kronor utlånta till enskilda personer. Kassan häftar, enligt

hvad domkapitlet upplyst, icke för någon skuld eller andra förbindelser än dem, som möjligen kunde åligga densamma på grund af i allmänhet därom gällande bestämmelser.

Byggnadskassan i Kalmar stift hade den 1 maj 1907 tillgångar till belopp af 72 kronor 12 öre, under det att kassan häftade i skuld med 21,412 kronor 93 öre. Beträffande denna skuld är följande att märka. Vid 1862—1863 års Riksdag beviljades af Rikets ständer såsom bidrag till uppförande vid läroverket i Kalmar af en nybyggnad för inrymmande af gymnastiklokal, bibliotek, kemiskt laboratorium m. m. ett lån å 40,000 kronor. Sedan genom afbetalningar härå lånets belopp nedgått till 22,000 kronor, gjordes af Kungl. Maj:t framställning till 1899 års Riksdag om lånets konvertering. I öfverensstämmelse med de af Riksdagen stadgade villkor rörande lånets gäldande har domkapitlet enligt förbindelse den 30 december 1899 utfäst sig att återgälda dessa 22,000 kronor jämte 4 procent årlig ränta därå från nämnda dag, till dess betalning skett, på det sätt, att från och med år 1900 årligen, intill dess lånet blifvit slutbetaldt, till riksgäldskontoret eller order å kapitalet erlades $4\frac{1}{2}$ procent med 990 kronor, hvaraf först skulle godtgöras ränta efter 4 procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgöra kapitalafbetalning. Skulden till riksgäldskontoret utgjorde den 1 maj 1907 21,412 kronor 93 öre. Bristen i byggnadskassan uppgick samma dag till 21,340 kronor 81 öre.

*Byggnads-
kassan i
Kalmar stift.*

I underdånig ansökning den 30 augusti 1905 har domkapitlet anhållit, att då nyssberörda skuld icke kunde genom de till kassan inflytande inkomster eller på annat sätt gäldas, Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderlig åtgärd för att skulden måtte varda till kapital och ränta afskrifven.

Byggnadskassan i Göteborgs stift hade den 1 maj 1907 en behållning af 30,944 kronor 73 öre, hvaraf 28,000 kronor voro utlånta och återstoden insatta i bank. Kassan häftade icke för någon förbindelse.

*Byggnads-
kassan i
Göteborgs
stift.*

Vidkommande härefter Karlstads stifts byggnadskassa, så häftar denna i skuld till riksgäldskontoret. Sedan vid 1865—1866 års Riksdag Rikets ständer såsom bidrag till uppförande af en nybyggnad för Karlstads högre elementarläroverk beviljat ett lån af 40,000 riksdaler riksmünt, utfäste sig domkapitlet i nämnda stift genom förbindelse den 9 november 1868 att, i öfverensstämmelse med de för lånet stadgade betalningsvillkor, sedan lånet fått utan ränta innehafvas under 5 år, räknadt från detsanmas utbetalningsdag, före slutet af hvarje år till riksgäldskontoret eller order betala 5 procent af lånets ursprungliga belopp med 2,000 riksdaler riksmünt, vid hvilken summas inbetalning skulle beräknas 4 procent årlig ränta å det oguldna lånekapitalet och det öfverskjutande beloppet

*Byggnads-
kassan i
Karlstads
stift.*

komme att såsom kapitalafbetalning afgå å lånesumman, intill dess denna blifvit till fullo gulden. Den 1 maj 1907 återstod å ifrågavarande skuld ett oguldet kapital af 13,610 kronor 83 öre. Tillgångarna i kassan utgjordes samma dag af, förutom upplupna räntor, 14,536 kronor 88 öre, hvaraf 14,000 kronor voro innestående i bank. Kassan häftade icke för annan förbindelse än skulden till riksgäldskontoret.

*Byggnads-
kassan i
Härnösands
stift.*

Byggnadskassans i Härnösands stift tillgångar utgjorde den 1 maj 1907 sammanlagdt 32,476 kronor 81 öre, däraf 22,200 kronor utlånt kapital och 10,000 kronor fordran hos Östersunds högre allmänna läroverk, å hvilken fordran ränta icke utgår. Kassan häftade samma dag i skuld till riksgäldskontoret med 10,000 kronor. Denna skuld utgjorde oguldna återstoden af ett år 1897 beviljadt räntefritt statslån för uppförande af Östersunds högre allmänna läroverks byggnad. Skulden amorteras med 500 kronor årligen.

Domkapitlet upplyser, att domkapitlet åtagit sig att till Luleå läroverk för dess byggnadsbehof lämna ett belopp af 5,000 kronor. Slutligen erinrar domkapitlet, att byggnadskassan är afsedd att delas mellan det nuvarande Härnösands stift och Luleå stift. Denna fråga är beroende på Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

*Byggnads-
kassan i
Luleå stift.*

Beträffande byggnadskassan i Luleå stift är upplyst, att densamma den 1 maj 1907 visade en behållning af 232 kronor 31 öre.

*Byggnads-
kassan i
Visby stift.*

Hvad slutligen angår Visby stifts byggnadskassa, så är följande upplyst. Till kostnader för läroverksbyggnaden i Visby hade år 1860 åtgått jämte beviljadt statsanslag icke blott byggnadskassans samtliga dåvarande tillgångar utan icke obetydligt därutöver. Härför fick stiftets emeritikassa tjäna som förlagsfond. Byggnadskassan råkade härigenom i skuld till emeritikassan. När Kungl. Maj:t den 6 november 1874 föreskref, att viss andel af emeritikassans tillgångar skulle öfverlämnas till prästerskapets änke- och pupillkassa, utfärdade domkapitlet å byggnadskassans vägnar till direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa en förbindelse å 7,900 kronor jämte ränta. Därefter anbefalldes Kungl. Maj:t den 11 oktober 1878 domkapitlet att till direktionen öfver lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa öfverlämna den andel af stiftets emeritikassa, som icke redan tagits i anspråk för bildande af prästerskapets änke- och pupillkassa. Emeritikassans återstående tillgångar, uppgående enligt 1877 års bokslut till 19,182 kronor 37 öre, utgjordes då af fordran hos byggnadskassan. Genom nådigt bref den 14 februari 1879 medgaf Kungl. Maj:t på domkapitlets hemställan — enär byggnadskassan då var ur stånd att gälda omförmälda skuld — domkapitlet rätt att på det sätt fullgöra den i 1878 års nådiga bref meddelade föreskrift, att domkapitlet skulle äga att

å byggnadskassans vägnar till direktionen utfärda skuldebref å omförmälda andel af emeritikassan med förbindelse att efter hand inbetala föreskrifna kapital, dock ej med mindre belopp hvarje gång än 1,000 kronor, samt att å innestående kapitalet gälda 5 procent årlig ränta, till dess full betalning skedde. I öfverensstämmelse härmed utfärdade domkapitlet skuldförbindelse den 1 augusti 1879, hvarå till en början verkställdes kapitalafbetalning och erlades ränta. År 1887 gjordes af domkapitlet, som befarade, att byggnadskassan icke kunde utan ökad skuldsättning fullgöra henne enligt omförmälda skuldförbindelse åliggande räntebetalningar, ansökning om statsbidrag, hvilken ansökning emellertid ej bifölls. En likartad ansökning af år 1890 afslogs ock. Sedan direktionen öfver lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa hos Kungl. Maj:t anhållit om föreskrift rörande hvad direktionen hade att iakttaga med anledning därpå, att ränta å emeritikassans fordran ej erlagts för åren 1890—1892, förordnade Kungl. Maj:t den 7 april 1893 — då emeritikassan icke ägde eller kunde komma att erhålla annan tillgång än sin berörda fordran hos byggnadskassan, och antagligt vore, att sistnämnda kassa först efter en lång följd af år skulle förmå gälda sin vid samma års ingång genom upplupna räntor, enligt uppgift från lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa, till 17,340 kronor 69 öre uppgående skuld, men sannolikt aldrig den summa, som skulle uppkomma, om detta belopp undan för undan ökades genom oguldna räntor, samt genom nådiga brefvet den 14 februari 1879 icke afsetts att bereda lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa för dess fordringsanspråk mot byggnadskassan annan eller bättre rätt än emeritikassan skulle haft, därest densamma bibehållits för sitt ursprungliga ändamål — att ränta å nämnda skuld till lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa från och med år 1893 tills vidare icke skulle påföras; och ålade Kungl. Maj:t domkapitlet att med byggnadskassans tillgångar, i den mån det kunde ske utan åsidosättande af de läroverkets i Visby oundgängliga behof, som genom samma kassa skulle tillgodoses, å skulden efter hand göra afbetalningar, dock ej med mindre belopp hvarje gång än 1,000 kronor. Genom nådigt bref den 12 juli 1895 beständes, att från och med år 1893 ränta ej heller skulle erläggas för återstående skuld till prästerskapets änke- och pupillkassa. Å sistnämnda skuld återstå numera 2,285 kronor och å skulden till elementarlärarnas änke- och pupillkassa 10,840 kronor 69 öre. Af sistnämnda belopp utgör 2,261 kronor 82 öre kapitaliserad ränta. Byggnadskassans sammanlagda skuld utgör alltså nu 13,125 kronor 69 öre. Frändrages byggnadskassans tillgång den 1 maj 1907, 663 kronor 79 öre, uppstår en brist af 12,461 kronor 90 öre.

Domkapitlet anser, att byggnadskassans nyssberörda skulder böra gäldas genom anslag af statsmedel, och åberopar till stöd härför, att byggnadskassan intill år 1878 fått, för uppehållande af domkapitlets expedition, bestrida utgifter, som endast till en ringa del blifvit kassan godtgjorda, och att först efter sistnämnda år kassan af staten erhållit full ersättning för dylika utgifter.

Af denna redogörelse för de särskilda byggnadskassornas ställning framgår sålunda, att byggnadskassorna i Linköping, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Luleå antingen äro fria från förbindelser eller ock äga tillgångar tillräckliga att med dem infria sina förbindelser eller fullgöra dem påhvilande förpliktelser, men att däremot byggnadskassorna i Uppsala, Skara, Kalmar och Visby stift häfta i förbindelser, hvilka de icke kunna infria med sina nuvarande kapitaltillgångar utan påräknande af ifrågavarande inkomster af kollektmedel och kadukårsmedel eller andra inkomster, motsvarande dessa.

Närmast till hands skulle alltså vara att låta berörda bestämmelse i läroverksstadgan fortleva, till dess ifrågavarande fyra kassor hunnit gälda sina gamla förbindelser. Men följderna häraf skulle blifva, att man för lång tid framåt bibehölle ett stadgande, som på sätt jag förut yttrat bör så snart som möjligt undanröjas, äfvensom att de byggnadskassor, som hafva behållningar, fortfarande skulle få åtnjuta dessa inkomster, oaktadt de icke behöfva dem. En annan utväg kunde synas vara att upphäfva ifrågavarande bestämmelse i läroverksstadgan för de stift, hvilkas byggnadskassor icke äro i behof af de därpå härflytande inkomsterna, men låta bestämmelsen fortfarande gälla i de öfriga. Mot en sådan lösning talar emellertid, utom det i och för sig motbudande att olika bestämmelser uti ifrågavarande afseende skola gälla för olika stift, att det icke heller principiellt låter försvara sig att ett stifts prästerskap skulle ensamt för sig skörda vinst därpå att tilläfvventyrs byggnadsbehofven under senare år därstädes varit obetydliga eller en och annan betydande kadukårsinkomst influtit, eller omvänt, att ett stifts prästerskap skulle blifva utan alla förmåner af en reglering, sådan som den ifrågasatta, därför att byggnadsbehofven inom detta stift vida öfverstigit byggnadskassans tillgångar och för lång framtid komme att taga i anspråk blifvande kadukårsinkomster. Äfven har man ifrågasatt att låta de kassor, som hafva behållningar, tillskjuta hvad som erfordras för att täcka bristerna hos de öfriga. Men då stiftens byggnadskassor äro bildade för lämnande af bidrag till byggande och underhåll af läroverkshus i respektive stift, låter det sig naturligtvis icke göra att använda deras nuvarande behållningar till täckande af brister i andra stifts byggnadskassor.

Under sådana omständigheter torde icke återstå annat än att låta byggnadskassorna i Uppsala, Skara, Kalmar och Visby stift på ett eller annat sätt nu befrias från sina förbindelser, hvarefter ett upphäfvande af ifrågavarande bestämmelse i läroverksstadgan angående anvisande af kollekt- och kadukårsmedel till stiftens byggnadskassor utan vidare kunde på en gång för hela riket genomföras.

Af den införskaffade utredningen angående byggnadskassornas ställning har framgått, att de allmänna läroverkens i Uppsala och Kalmar byggnadsfonder till byggnadskassorna i Uppsala och Kalmar stift lämnat bidrag för amortering af dessa kassors lån.

Det bidrag, som i sådant afseende lämnats af Uppsala allmänna läroverks byggnadsfond, har under en lång följd af år uppgått till 2,000 kronor, under det att bidraget från Kalmar läroverks byggnadsfond till byggnadskassan i Kalmar stift utgått med belopp växlande efter år 1899 mellan 3,200 kronor och 990 kronor. Detta sistnämnda belopp utgör, enligt hvad förut sagts, den annuitet byggnadskassan har att utgöra å kassans skuld till riksgäldskontoret, hvadan sålunda redan nu byggnadsfonden faktiskt ombesörjer förräntandet och amorteringen af denna skuld. Då det af Uppsala läroverks byggnadsfond till byggnadskassan i Uppsala stift lämnade bidrag jämväl syntes tillräckligt för förräntande af kassans skuld till riksgäldskontoret, helst skulden genom anlåtande af kassans återstående tillgångar, sedan kassans andra skulder blifvit guldna, skulle kunna nedbringas högst afsevärdt, uppstod hos mig fråga, huruvida icke byggnadsfonderna vid läroverken i Uppsala och Kalmar skulle kunna öfvertaga betalningsansvaret för byggnadskassornas i Uppsala och Kalmar stift förbindelser till riksgäldskontoret. För vinnande af utredning härom anmodade jag genom särskilda skrivelser öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk att efter vederbörandes hörande afgifva utlåtande, huruvida Uppsala och Kalmar allmänna läroverks byggnadsfonder, under förutsättning af vederbörande långifvares samtycke, kunde öfvertaga betalningsansvaret för byggnadskassornas i Uppsala och Kalmar stift förbindelser till riksgäldskontoret till den del respektive byggnadskassor icke skulle efter upphäfvande af bestämmelsen i läroverksstadgan angående byggnadskassornas inkomst af kadukår kunna betala lånen. Öfverstyrelsen har i anledning häraf hört delegerade för förvaltningen af byggnadsfonderna vid ifrågavarande läroverk. Af dessa hafva delegerade för förvaltningen af byggnadsfonden i *Uppsala* anfört följande. Såsom ränta och amortering å de två lån, som af stiftets byggnadskassa den 18 januari 1867 och den 31 januari 1868 upptagits för Uppsala högre allmänna läroverks byggnad å tillsammans 140,000 kronor, hade af kassan årligen erlagts 7,000 kronor, hvarvid läro-

verkets byggnadsfond bidragit med ett årligt belopp af 2,000 kronor, hvilket utgått, såsom af byggnadsfondens räkenskap syntes, alltifrån år 1873. Utbetalandet af detta årliga bidrag hade för läroverkets byggnadsfond varit mycket betungande och i väsentlig mån bidragit därtill, att fonden icke kunnat vinna någon förkofran i behållning, enär dess inkomster åtgått, utom till amorteringen, till underhåll och nödiga reparationer å läroverksbyggnaderna. Fondens behållning, som vid slutet af år 1872 utgjorde 11,359 kronor 63 öre, hade vid 1906 års slut utgjort 12,687 kronor 10 öre. Därvid vore att märka, att för en åren 1903 och 1904 verkställd större reparation och tillbyggnad af läroverkshuset Uppsala stad bidragit med 81,000 kronor. Sedan under år 1907 tillbyggnad och reparation verkställdts å gymnastikbyggnaden, hvartill Uppsala stad bidragit med ett belopp af 12,713 kronor, vore byggnadsfondens ställning den 3 december 1907 -- den dag yttrandet afgifvits -- följande:

Saldo behållning från 1906	kronor 12,687: 10
Inkomster $\frac{1}{1}$ — $\frac{3}{12}$ 1907	» 18,688: 47
	<hr/>
	Summa kronor 31,375: 57.
Utgifter $\frac{1}{1}$ — $\frac{3}{12}$ 1907	kronor 28,393: 18
Saldo behållning	» 2,982: 39
	<hr/>
	Summa kronor 31,375: 57.

Men då af denna behållning flera återstående utgifter skulle bestridas, bland annat af 2,000 kronor till byggnadsskuldens amortering, komme byggnadsfonden vid 1907 års slut att äga ingen eller åtminstone ytterst obetydlig behållning. Det visade sig sålunda vara för läroverkets byggnadsfond omöjligt att ensam bestrida den utgift af 7,000 kronor, som årligen skulle utgå för byggnadslånets ränta och amortering. Men delegerade ville tillika framhålla, att utbetalandet likasom hittills af 2,000 kronor för sagda ändamål vore för byggnadsfonden ytterst betungande och förenadt med för läroverket mycket kännbar olägenhet, enär fonden därigenom sattes ur stånd att bestrida sådana utgifter, som vore för läroverkets utveckling högeligen behöfliga, hvaribland kunde nämnas anordnande af badrum vid gymnastiklokalen, reparation af gymnastikhusets tak samt anordnande af lokal för slöjdundervisning — allt arbeten, som vore ifrågasatta att verkställas redan under år 1907, men i följd af brist på medel blifvit uppskjutna. Delegerade ville därför betona önskvärdheten och behovet däraf, att läroverkets byggnadsfond blefve, om möjligt, befriad från att vidare lämna bidrag till byggnadslånets ränta och amortering, på det att därigenom utsikt kunde finnas till att fonden skulle kunna nödtorftigt fylla

de närvarande och framtida behof, till hvilka den vore afsedd att användas.

Till samma resultat hafva delegerade för förvaltningen af *Kalmar* läroverks byggnadsfond kommit, och hafva de uti det af dem afgifna utlåtande anfört, att enär byggnadskassans i *Kalmar* stift ifrågavarande skuld icke kunde gäldas af byggnadskassans egna tillgångar, utan för nämnda ändamål en summa af 990 kronor årligen af domkapitlet affordrades läroverkets byggnadsfond, och enär, såsom af läroverkets räkenskaper framginge, dess byggnadsfonds tillgångar vid 1906 års slut utgjort endast 282 kronor 6 öre och att dess inkomster för 1907 ej varit större än att, sedan nyssnämnda 990 kronor levererats till domkapitlet, endast en summa af 1,165 kronor 32 öre kunnat afses till byggnadsfonden åliggande utgifter, hvarigenom endast det allra nödortfigaste i fråga om reparationer kunnat åstadkommas samt det på grund därpå blott vore med ytterlig svårighet byggnadsfonden kunde fullgöra nämnda leverans till stiftets byggnadskassa, delegerade för sin del ville på det lifligaste tillstyrka, att ifrågavarande skuld måtte blifva afskrifven.

På grund af hvad delegerade sålunda anfört har öfverstyrelsen för sin del ansett, att byggnadsfonderna vid läroverken i *Uppsala* och *Kalmar* vore urständsatta att öfvertaga det ifrågasatta betalningsansvaret.

Af den utredning, som förut lämnats angående byggnadskassan i *Skara* stift framgår, att ej heller nämnda kassa kan påräkna bidrag från byggnadsfonden vid stiftsstadens läroverk för gäldande af kassans skuld till riksgäldskontoret. Och enahanda är förhållandet med *Visby* stifts byggnadskassa beträffande dess skulder till prästerskapets änke- och pupillkassa samt lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa. Domkapitlet i *Visby* har nämligen i förevarande fråga inhämtat yttrande af *Visby* högre allmänna läroverks kollegium, som beträffande läroverkets byggnadsfonds ställning meddelat, att fonden, som icke hade andra inkomster än de för bestridandet af läroverkets byggnadsbehof alldeles otillräckliga inkomsterna af terminsafgifter, den 31 december 1905 häftade i skuld med 3,296 kronor 3 öre, samt att från byggnadsfonden icke under långliga tider något bidrag kunde påräknas ens för grundligare reparationer, ännu mindre för ny- eller ombyggnader.

Då sålunda de förbindelser, i hvilka ifrågavarande fyra byggnadskassor häfta, icke kunna till den del de icke infrias med kassornas egna tillgångar, öfvertagas af vederbörande byggnadsfonder, återstår icke någon annan utväg än att af Riksdagen söka utverka dels medgifvande därtill att byggnadskassornas i *Uppsala*, *Skara* och *Kalmar* skulder till riksgäldskontoret få afskrifvas till det belopp de icke kunde gäldas af kassornas

egna tillgångar, efter det kassornas öfriga skulder blifvit guldna, dels ock ett anslag till gäldande af byggnadskassans i Visby stift skuld till prästerskapets änke- och pupillkassa och lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa. För beviljande af anslaget till Visby stifts byggnadskassa synes mig jämväl tala den af domkapitlet i Visby framhållna omständighet, att byggnadskassan sedan årtionden tillbaka anlåtats för bestridande af utgifter för domkapitlets expedition, hvarigenom medförts motsvarande besparing för statsverket. De bidrag till sagda ändamål, som från kassan utgått, hafva varit så betydande, att enligt uträkning af kassans redogörare kassan, om dessa bidrag icke påfordrats, nu skulle varit skuldfri.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss lämnat fullmäktige i riksgäldskontoret tillfälle att yttra sig i anledning af de utaf domkapitlet i Uppsala, Skara och Kalmar stift gjorda framställningar om afskrifning af omförmälda stifts byggnadskassors skulder till riksgäldskontoret, hafva fullmäktige i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 12 mars 1908 dels lämnat en redogörelse för ifrågavarande skulders uppkomst och lånevillkoren m. m., som öfverensstämmer med den jag förut meddelat, dels ock upplyst beträffande riksgäldskontorets lån till *Uppsala* stifts byggnadskassa för uppförande af en ny byggnad för Uppsala högre elementarläroverk, att detsamma genom regelbunden inbetalning af den stadgade annuiteten år för år amorterats och att, efter det senast förfallna annuitet blifvit den 3 januari 1908 till riksgäldskontoret inbetald, lånets kapitalåterstod utgjorde 33,717 kronor 68 öre; att rörande riksgäldskontorets lån till förändring och tillbyggnad af elementarläroverksbyggnaden i *Skara* de föreskrifna annuitetslikviderna endast delvis blifvit fullgjorda och att till följd häraf riksgäldskontorets förfallna fordran för lånet vid utgången af år 1907 uppgått till 5,959 kronor 25 öre, hvaraf 5,613 kronor 56 öre utgjorde förfallet kapital och 345 kronor 69 öre upplupen obetald ränta, och att lånets hela återstod vid samma tidpunkt utgjorde 24,652 kronor 8 öre; äfvensom att i afseende å riksgäldskontorets lån för uppförande vid läroverket i *Kalmar* af en ny byggnad för inrymmande af gymnastiklokal, bibliotek m. m. de för detta lån stadgade inbetalningarna hittills blifvit behörigen verkställda, i följd hvaraf riksgäldskontorets fordran härå vid slutet af år 1907 nedgått till 20,986 kronor 43 öre.

Såsom lämplig tidpunkt för genomförande af reformen anser jag böra bestämmas den 1 maj 1909. Under antagande att *Uppsala* stifts byggnadskassa då slutbetalt sin skuld till Gäfle stad och inbetalt ytterligare en annuitet å lånen till riksgäldskontoret, skulle denna byggnadskassas skuld till riksgäldskontoret då kunna, minskad med kassans förefintliga kapitaltillgång efter det kassans öfriga skulder blifvit guldna, beräknas uppgå till omkring 10,000 kronor.

Vid samma tid torde *Kalmar* stifts byggnadskassas skuld till riksgäldskontoret, som den saknar tillgångar att gälda, komma att belöpa sig till omkring 20,000 kronor.

Enligt hvad fullmäktige i riksgäldskontoret upplysa, utgjorde *Skara* stifts byggnadskassas skuld den 31 december 1907 å lånet till riksgäldskontoret 24,652 kronor 8 öre. Kassans tillgångar utgjorde den 1 maj 1907 14,258 kronor 54 öre. Af dessa tillgångar har emellertid domkapitlet i *Skara*, såsom jag förut meddelat, ansett ett belopp af 11,000 kronor vara erforderligt för att med räntan därå och öfriga kassans inkomster kunna bestrida kassan, enligt domkapitlets mening, åliggande utgifter för bibliotekshusets i *Skara* underhåll. Hvad angår detta förhållande vill jag erinra om följande.

Kungl. Maj:t anbefallde den 17 maj 1907 öfverstyrelsen att inkomma ej mindre med utredning rörande nu i särskilda fall bestående skyldighet för vederbörande kommuner, där högre allmänna läroverk äro inrättade, att bygga och underhålla läroverkshusen samt att anskaffa och underhålla rektorsbostad eller utgifva hyresersättning åt rektor, än äfven med yttrande, huruvida dylik skyldighet i de fall, där sådan nu ej förefinnes, bör vederbörande kommun åläggas.

Med anledning häraf har öfverstyrelsen från rektorerna vid de högre allmänna läroverken infordrat utredning och yttrande i berörda afseende och den 16 december 1907 i ärendet afgifvit eget underdånigt utlåtande, därvid fogats de från rektorerna inkomna yttranden.

Beträffande läroverket i *Skara* har vederbörande rektor i sitt yttrande i frågan hufvudsakligen anfört. *Skara* stad hade honom veterligen inga andra skyldigheter gent emot läroverket sig ålagda, än dem, som angåfves i § 213 och § 216 mom. 1 af gällande läroverksstadga. Det nuvarande läroverkshuset, som invigts 1871, hade, oberäknadt 13,000 riksdaler ur stiftets byggnadskassa till inköp för skolgårdens utvidgning af en närbelägen tomt samt ett i nåder medgifvet lån å 18,700 riksdaler för anbringande af värmeapparat, kostat omkring 106,000 kronor, af hvilka från staten utgingo 55,000 riksdaler, från landstinget 20,000 riksdaler, från stiftets byggnadskassa 1,000 riksdaler, ur läroverkets byggnadsfond omkring 25,000 och från *Skara* stad 5,000 riksdaler. Sistnämnda belopp anslogs enligt stadsfullmäktiges beslut den 13 juli 1871 till det nya läroverkshusets möblering. Vid eventuell nybyggnad däraf kunde inga bidrag påräknas vare sig från stiftets byggnadskassa eller läroverkets byggnadsfond. Under sådana förhållanden ansåg rektorn, att byggnadsskyldighet borde åläggas *Skara* stad. Ett sådant åläggande vore äfven billigt med hänsyn till de

fördelar, ett högre allmänt läroverk tillförde staden, och till de jämförelsevis ringa uppoffringar, denna hittills behöft underkasta sig för läroverket. Underhållet af läroverkshuset hade hittills bekostats af läroverkets byggnadsfond. Rimligt syntes vara, att staden ålades lämna bidrag till underhåll i de fall, då större reparationer måste företagas, hvilka byggnadsfonden ej hade råd ensam bekosta. I stället för rektorsbostad, som staden ej anskaffat, utginge af staden hyresersättning med 1,000 kronor årligen till rektor.

I sitt förenämnda underdåniga utlåtande har öfverstyrelsen beträffande vissa allmänna läroverk, bland andra läroverket i Skara, anført, att det, enligt hvad vederbörande rektorer upplyst, gällde, att de städer, inom hvilka dessa läroverk vore belägna, hvarken blifvit ålagda skyldighet att bygga eller att underhålla läroverkshus, men ej heller blifvit frikallade från dylik skyldighet.

På grund af hvad sålunda blifvit upplyst och då det så kallade bibliotekshuset i Skara är tillkommet för därvarande allmänna läroverks behof och jämväl af läroverket disponeras, oafsedt att någon del af biblioteket är så kalladt stiftsbibliotek, måste, synes mig, Skara stad vara skyldig eller kunna åläggas att underhålla denna byggnad med det område, som därtill upplåtits, i den mån läroverkets byggnadsfond det ej förmår. Vid sådant förhållande torde någon del af stiftets byggnadskassas kapitaltillgångar icke behöfva afsättas för bestridande af utgifter för berörda underhåll, utan dessa kapitaltillgångar i sin helhet kunna användas till afbetalning af kassans förenämnda skuld till riksgäldskontoret. Efter sådan afbetalning torde berörda skuld den 1 maj 1909 icke uppgå till högre belopp än omkring 10,000 kronor, hvilket alltså skulle enligt mitt förslag härvid blifva föremål för afskrifning.

Byggnadskassans i *Visby* stift ställning har sedan den 1 maj 1907, då dess brist såsom förut nämnts utgjorde 12,461 kronor 90 öre, så till vida ändrats, att å dess skuld till elementarlärarnas änke- och pupillkassa under december 1907 afbetalts 1,000 kronor, hvarvid dock byggnadskassans tillgångar något minskades. Enligt uppgifter från domkapitlet i *Visby* samt från prästerskapets änke- och pupillkassa och elementarlärarnas änke- och pupillkassa uppgingo byggnadskassans skulder den 31 december 1907 till 12,125 kronor 96 öre, däraf till prästerskapets änke- och pupillkassa 2,285 kronor 27 öre och till elementarlärarnas änke- och pupillkassa 9,840 kronor 69 öre. Som byggnadskassans tillgångar samtidigt uppgingo till allenast 445 kronor 72 öre, utgjorde alltså dess brist då 11,680 kronor 24 öre. Dessa byggnadskassans skulder, å hvilka visserligen icke räknas någon ränta, men som kassan saknar medel att nu och

under lång tid framåt infria, kunna gifvetvis icke afskrifvas, utan erfordras alltså att hos Riksdagen på extra stat för år 1909 begära anslag å ett bristen motsvarande, till 11,680 kronor jämnadt belopp för dessa skulders infriande.

För vinnande af ifrågavarande syfte skulle staten alltså få vidkännas afskrifning af fordringar å tillhopa omkring 40,000 kronor samt en direkt utgift å 11,680 kronor.

I sammanhang med frågan om upphäfvande af bestämmelsen om användande af kadukårets inkomst för läroverkens behof har uppstått tanken att, med bibehållande af kadukåret, i stället använda dess behållna inkomster såsom bidrag till aflönande af extra ordinarie prästmän och därtill jämväl använda nuvarande behållningar i stiftens byggnadskassor. I sådant syfte har domkapitlet i Lund i underdånig skrifvelse den 10 oktober 1906 framlagt tre alternativa förslag. Öfver domkapitlets ifrågavarande framställning hafva infordrade underdåniga utlåtanen afgifvits af Eders Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande och öfverståthållarämbetet äfvensom af samtliga ecklesiastika konsistorier. Af dem som sålunda yttrat sig i frågan hafva somliga i likhet med domkapitlet i Lund velat bibehålla kadukåren samt icke haft något att erinra mot att medlen användes på något af de sätt, domkapitlet anvisat. Andra åter hafva motsatt sig kadukårets bibehållande och såsom skäl härför anfört hufvudsakligen följande. Ett bibehållande af kadukåren och användande af kadukårsmedlen på något af de sätt domkapitlet i Lund antydt strede mot stadgandet i nådiga förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862, att afgifter, som af en församling till dess prästerskap utgöras, ej må till aflönande af annan församlings präst användas. En sådan anordning innebure dessutom ett brytande mot den i sagda författning jämväl uttalade grundsatsen, att det extra ordinarie prästerskapet skulle aflönas af det ordinarie, till hvilken skyldighet hänsyn tagits vid bestämmandet af det ordinarie prästerskapets aflöning.

Jämväl jag anser, att, därest kadukårets inkomster icke längre skola användas för det ändamål, läroverksstadgan angifver, de, med hänsyn till förordningen den 11 juli 1862, icke kunna dragas till annat ändamål och icke heller böra göra det. I stället synes mig, att kadukåret bör helt och hållet försvinna och tjänsten således i det fall, då kadukår nu räknas, blifva ledig att tillträda tidigare, i bästa fall ett år tidigare. Att i sådan händelse någon olikhet med afseende å tillträdestiden vid prästerliga be-

ställningar kommer att förefinnas, i det att vid vissa ledigheter nådår först utgår vid andra icke, saknar all betydelse. Sådan olikformighet med afseende å längden af den tid, under hvilken en prästerlig syssla står ledig och uppehålles med vikarie, förefinnes redan nu och beror dels på det så kallade tjänstårets växlande längd dels på tillsättningsprocedurernas utsträckning i följd af besvär m. m. och dels på prästerskapets änke- och pupillkassas rätt till ett års behållen inkomst af hvarje prästerlig beställning. Men hvad som däremot synes mig hafva stor betydelse är, att församlingarna genom kadukårets indragning skulle kunna tidigare erhålla ordinarie innehafvare af sina prästerliga sysslor och det extra ordinarie prästerskapet, hvars svaga aflöningsvillkor äro behjärtansvärda, därigenom skulle komma i någon mån tidigare till ordinarie beställning. I särskild underdånig petition har jämväl en stor del af det extra ordinarie prästerskapet anhållit, att för vinnande af berörda syfte kadukåret måtte helt och hållet försvinna. Och i det fall att i följd af besvär eller annan omständighet prästerlig syssla, vid hvilken eljest kadukår skolat åtnjutas, icke kommer att tillträdas af ny innehafvare förr än någon tid efter det att det så kallade tjänståret gått till ända, uppstår ihgen svårighet, enär, enligt gällande reglemente, den behållna inkomsten af sysslan för denna tid tillfaller prästerskapets änke- och pupillkassa.

Hvad åter beträffar de behållningar, som nu finnas i de flesta stifts byggnadskassor, anser jag, att de icke kunna, utan åsidosättande af läroverkens rätt, dragas från det ändamål, för hvilket kassorna bildats. De stiftens byggnadskassor, som hafva behållning, böra således enligt min mening fortfarande äga bestånd. I den mån kassornas tillgångar icke måste tagas i anspråk för uppfyllande af vissa särskilda förpliktelser såsom t. ex. hvad Linköpings stifts byggnadskassa beträffar underhåll af stiftsbiblioteket eller hvad Västerås stifts byggnadskassa angår möjligen beredande af lämplig lokal åt dess värdefulla stiftsbibliotek, böra dessa tillgångar med medgifvande i hvarje särskildt fall af Kungl. Maj:t fortfarande som hittills användas såsom bidrag till byggnad och underhåll af läroverkshus inom respektive stift och därigenom i någon mån underlätta städernas hithörande byggnads- och underhållsskyldighet.»

Utskottets
yttrande.

Såsom af statsrådsprotokollet inhämtas, skulle genom Riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning undanröjas de hinder, som

eljest möta mot upphäfvande af bestämmelserna om rätt för stiftens byggnadskassor att åtnjuta dels två årliga kollektorer öfver hela stiftet, dels ock s. k. kadukmedel, hvilka utgöras af ett års behållen inkomst efter ecklesiastik tjänsteman, som genom erhållet afsked eller afsättning afgått från tjänsten eller som affidit utan att efterlämna enka eller omyndiga barn, hvilka äro lagligen berättigade till nådår. Att fortfarande upptaga kollektorer för dessa kassor måste, på sätt departementschefen anför, anses i hög grad otidsenligt och olämpligt, och likaledes delar utskottet departementschefens mening, att det s. k. kadukåret bör helt och hållet borttagas och tjänsten således i det fall, då kadukår nu räknas, tidigare blifva ledig att tillträdas. Omförmälda medel — kollektorer och kadukmedel — utgöra emellertid byggnadskassornas hufvudsakligaste inkomster, och för vissa af kassorna skulle det blifva omöjligt att, om dessa inkomster fråntagas dem, betala sina skulder. I anledning häraf har nu föreslagits dels afskrifning af vissa skuldbelopp, uppgående sammanlagdt till omkring 40,000 kronor, för hvilka byggnadskassorna i Uppsala, Skara och Kalmar stift häfta till riksgäldskontoret, dels ock anvisande af ett anslag å 11,680 kronor till gäldande af byggnadskassans i Visby stift skulder till två särskilda änke- och pupillkassor. För beviljande af sistnämnda anslag talar, såsom departementschefen framhållit, jämte andra skäl äfven den omständigheten att Visby stifts byggnadskassa sedan årtionden tillbaka anlåtats för bestridande af utgifter för domkapitlets expedition, hvarigenom motsvarande besparing medförts för statsverket.

I enlighet med det anförda anser utskottet giltiga skäl föreligga för bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning. Under förutsättning, att bestämmelser i vederbörlig ordning meddelas om borttagande af det s. k. kadukåret samt om upphäfvande af stiftens byggnadskassors rätt att åtnjuta kollekt- och kadukmedel, får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen må

a) medgifva, att de skulder, hvori byggnadskassorna i Uppsala, Skara och Kalmar stift den 1 maj 1909 häfta till riksgäldskontoret, må, i den mån de icke täckas af dessa kassors tillgångar, efter det kassornas öfriga skulder blifvit guldna, afskrifvas; och

b) såsom bidrag till gäldande af byggnadskassans i Visby stift skulder till lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa och prästerskapets änke-

och pupillkassa på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag å 11,680 kronor.

Stockholm den 28 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.
